

Årgång 30

Stockholms Natur

PROGRAMBLADET FEBRUARI – SEPTEMBER 2017

STOCKHOLMS OCH SÖDERORTS NATURSKYDDSFÖRENINGAR

Ökat tryck i miljöfrågorna ökar behovet

Viktigt och kul att du som varit medlem ett tag fortsätter att vara det! Och du som nyligen blivit medlem, välkommen också i din lokala Naturskyddsförening! Vi växer successivt i medlemsantal och det är oerhört glädjande. Detta gör också att vi med kraft kan trycka på i miljöfrågorna här i Stockholms stad. Vi vill gärna förstärka denna påtryckande kraft ytterligare de närmaste åren. Att få fler att ta ett steg till i sitt ofta påbörjade miljöengagemang är en viktig nyckel till att få in fler aktiva i Naturskyddsföreningen. Hur det steget ser ut kan verkligen variera. Här finns stor potential att öppna för allt möjligt engagemang.

Det finns organisationer som har ganska detaljerade beskrivningar av vad medlemmar kan hjälpa till med och förmedlar detta i sina kanaler. Hur vi skulle kunna ta efter detta som ett komplement är något vi kommer att undersöka under 2017. Vi har våra arbetsgrupper sedan flera år som man gärna får ansluta sig till (se sista uppslaget), men vi ser även att det kan behövas mer precisa beskrivningar för det vi är i behov av i våra båda kretsar. Till exempel har vi tankar om att efterfråga medlemmar som kan bevaka en del av Stockholms stad för bättre omvärldsbevakning. Nischade kunskaper inom olika miljöområden behövs också ibland som en nyckel för att komma framåt i knepiga miljöfrågor. Även helt andra kompetenser som inte direkt anknyter till miljö kan också vara mycket värdefulla för att nå framgång i miljöfrågorna.

Vi försöker vara aktiva i flera olika miljösammanhang och du som läser detta har kanske deltagit i någon av våra aktiviteter. Kul att just du kom! Under 2016 var vi aktiva i konsumentfrågor under bland annat Miljövänliga veckan och Klädbytar dagen, vi spred kunskap om kemikalier, vi visade på alternativ till de miljöskadliga jätteräkorna, vi värnade strandskyddet vid Trekanten, vi svarade på remisser om bland annat ny regionplan, vi slog ängen med lie vid Ekudden, vi försåg politiker/tjänstemän med faktaunderlag, vi ordnade en uppskattad

natur natt i Judarns naturreservat, vi bildade opinion för mer kollektivtrafik och mot trafikleden Östlig förbindelse, vi deltog i invigningen av Älvsjöskogens naturreservat, med mera. Under 2017 kommer vi att anordna en rad arrangemang, föredrag och guidningar. Nyheter kommer att blandas med lite mer välkända inslag. Detta är den 30:e årgången av Stockholms Natur, mer om detta kan du läsa i krönikan på

av fler engagerade

Foto: Anders Tranberg

nästa uppslag. Vi erbjuder här åter ett utbud av nya aktiviteter, varmt välkommen och ta gärna med en icke-medlem!

Staffan Winter
Ordförande i Söderorts Naturskyddsförening
Anders Tranberg
Ordförande i Stockholms Naturskyddsförening

STOCKHOLMS OCH SÖDERORTS NATURSKYDDSFÖRENINGAR

Stockholms Naturskyddsförening och Söderorts Naturskyddsförening är lokala kretsar inom Naturskyddsföreningen. Tillsammans är vi 27 300 medlemmar. Geografiskt omfattar Söderortskretsen stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck. Medlemmar från övriga stadsdelar i Stockholm tillhör Stockholmskretsen.

STOCKHOLMSKRETSENS STYRELSE

Anders Tranberg, ordförande och grönområdesfrågor, 073-7246307; Emelie Lerge, kassör; Elisabeth Edsjö, vice kassör; Peder Berentsen, sekreterare; Anky Enskog, kemikaliefrågor; Angela Arokianathan; Rickard Christoffersson; Teresa Chiverton; Ingrid Bergenudd.
www.stockholm.naturskyddsforeningen.se

SÖDERORTSKRETSENS STYRELSE

Staffan Winther, ordförande, 070-516 12 34; Christian Sommer, vice ordförande, 070-794 76 46; Lasse Lidgren, sekreterare, 070-278 08 16; Elsa Lindahl, kassör, 070-445 21 27; Gofi Aldstam, ledamot och kommunikatör, 073-844 68 68; Anneli Häkkinen, ledamot, 073-850 39 22; Monica Attebrant, ledamot, 070-739 50 25; Agnes Simon, suppleant, 070-747 39 10.
www.soderort.naturskyddsforeningen.se

Redaktion programbladet

Ingrid Bergenudd, Bianca Billing Werner, Anneli Häkkinen
Layout: Jonas Nilsson
Omslagsfoto: Anders Tranberg

BLI MEDLEM I NATURSKYDDSFÖRENINGEN!

Tillsammans har vi kraft att förändra. För 295 kr/år får du medlemstidningen Sveriges Natur, möjlighet att delta i lokala aktiviteter samt rabatt på seminarier och evenemang. Anmäl dig: www.naturskyddsforeningen.se.

Vi firar årgång 30 av Stockholms Natur!

Det började 1949 med en utflykt till Eldgarnsö i Cykelfrämlandets regi. Med på färden fanns några naturentusiaster som kom överens om att bilda Stockholms Naturskyddsförening, en lokalkrets av Svenska Naturskyddsföreningen. Till det första mötet den 9 december kom ett 50-tal personer, bland dem kända radioprofiler som Nils Dahlbeck (Naturen och vi) och Sture Palmér (SR:s pausfåglar). Antalet medlemmar i föreningen ökade stadigt. I början av 1980-talet hade medlemsantalet ökat så mycket att man beslöt att bryta ut de södra stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck och bilda en egen förening, Söderorts Naturskyddsförening. Tanken var att även en Västerortskrets skulle snöras av, men detta blev aldrig av. År 1989 var medlemsantalet 13 000 och 1991 hade det ökat till 18 000. Idag har vi tillsammans 27 300 medlemmar – 20 800 i Stockholm och 6 500 i Söderort.

Du håller nu den trettionde årgången av Stockholms Natur i handen. Första numret kom ut 1988 och från 1991 ges programmet ut gemensamt av Stockholms- och Söderortskretsarna. Alla medlemmar kunde nu få information av gemensamt intresse för båda kretsarna och ta del av varandras programutbud. En gemensam tidskrift innebar också ökad styrka och slagkraft i viktiga natur- och miljövårdsfrågor. Från början var programpunkterna uppdelade efter respektive förening, men från 1999 presenteras de tillsammans. Ambitionsnivån och karaktären på Stockholms Natur har under dessa 30 år skiftat och antalet aktiviteter har därför varierat stort. År 2003 introducerades våra webbplatser, där även programmet finns tillgängligt.

Att njuta av naturen, att lära känna vårt land och dess natur och naturskydd har alltid varit en viktig del av föreningarnas program. 1951 gjordes det första skriftliga programmet med föredrag, bildvisningar, svamp- och fågelutflykter. Ganska snart arrangerades "landskapsresor". 1956 reste en grupp till Gotland för att få se de sista häckande blåkråkorna på Fårö

Glöggvandringen 2012 i Saltsjöbaden: 17 grader kallt och en grann halo.

Foto: Magnus Scheldström

och uppleva orkidéfloran under ledning av den legendariske Arvid Olsson. Året därpå gick färden till Skåne. 1958 for man till Öland för att lära om ringmärkning av fåglar. 1961 stod Västergötland på programmet med målen att få se det rara fjädergräset och fantastiska flyttfågellokalerna. Från 1960- och 70-talen kom miljöfrågorna med på allvar. Vattenkraftsutbyggnad, biocider, luft- och vattenföroreningar och så småningom skogsbruket, försurningen, övergödningen av haven och den biologiska mångfalden blev viktiga frågor som ventilerades under studiebesök, föredrag och debattföreläsningar.

Programmets inriktning har skiftat med styrelsemedlemmarnas ålder, intressen och inte minst kontakter som gjort att vi kunnat engagera duktiga föredragshållare. Sedan lång tid har Stockholmskretsens program varit mer inriktat på miljöfrågor, medan Söderortskretsen har fokuserat på naturupplevelser. Söderortskretsen har gjort flera lite längre resor, bland annat till Matsalu och Soomaa i Estland, Bialowieza i Polen, Transsylvanien och Donaudeltat, Jämtlandsfjäl- len, Vattenriket i Kristianstad samt senast till Östergötland med Kinda kanal och Omberg. Kretsen har också arrangerat flera temaaktiviteter, bland annat om Östersjöns ekosystem,

Foto: Monica Attebrant

I Svartådalen 2010 fick vi se den här slagugglan ringmärkas.

Foto: Monica Attebrant

I det artrika och ålderdomliga odlingslandskapet i Transsylvanien 2009.

Naturen i konsten, Historiska trädgårdar samt en studiecirkel på temat Globalt-Lokalt: om vardagslivets effekter på vår vardag. I dag satsar även Stockholmskretsen mer på exkursioner i naturen, särskilt till värdefulla naturområden som hotas av exploatering. Med något undantag har guidningar ägt rum i alla större naturområden inom Stockholms stad.

Till kretsarnas gemensamma aktivitetsaftnar har vi bjudit in kända gästföreläsare och politiker som lockat upp till hundra åhörare. Till valen 1992, 2006, 2010 och 2014 ställde vi enkätfrågor till Stockholms politiker om deras inställning i några viktiga naturvårdsfrågor. Flertalet partier instämde i våra synpunkter, som till exempel giftfria skolor, fler naturskolor, kompensation för ianspråktagen grönmärkning, verkställande av cykelplaner, ökade anslag till miljöinvesteringar och fler naturreservat. I syfte att införa trängselavgifter drev Stockholmskretsen en kampanj som blev mycket betydelsefull i folkomröstningen 2006. Våra lokala arbetsgrupper har under åren engagerat många medlemmar. Grönpunktsgruppen (i dag Grönområdesgruppen) kom med idén 50 punkter för ett grönare Stockholm, som ledde till skydd av Stockholms tio gröna kilar. I dag fokuserar gruppen på att skydda värdefulla

områden mot exploatering för att bevara biologisk mångfald och rekreation. Andra viktiga grupper är Ängsgruppen för restaurering av ängs- och hagmarker, Handla miljövänligt, Skogsgruppen, Trafikgruppen, Klimatgruppen med flera (se sid 14–15). Gruppernas arbete har i flera fall lett till betydande resultat och framgångar.

Det är viktigt att tidigt engagera och introducera våra barn i naturen. Hösten 2004 återupptog därför Söderortskretsen barnverksamheten Natursnokarna med utflykter för barn 6–13 år, som med håvar och GPS ger sig ut i naturen för spännande äventyr. Från 2007 bildades en egen klubb för att lära känna varandra och ha roligt ihop. Klubben är mycket aktiv med fyra till sju aktiviteter per säsong. Våren 2007 startade Stockholmskretsens Natursnokar som var mycket aktiva till cirka 2014. De planerar att återuppta sin verksamhet under 2017.

Monica Attebrant
ledamot i Söderortskretsen
Ulla Arnberg
tidigare ledamot i Söderortskretsen

TILLSAMMANS ÄR VI STARKA

Vill du göra något för natur och miljö i din närhet och med större perspektiv? Naturskyddsföreningen är en stark röst i miljödebatten med sina 224 000 medlemmar i Sverige. Vi arbetar för naturen runt husknuten och med de globala miljöfrågorna.

VOLONTÄR FÖR EN DAG

Vill du göra något för miljön utan att knyta dig till någon särskild grupp eller nätverk? Som miljövolontär får du erbjudanden om att delta i enskilda natur- och miljöevent. Det kan handla om att dela ut informationsblad, rodda prylar eller stå värd för en utställning. Du bestämmer hur många event du vill delta i och vad du vill göra. Kontakta sthlm.krets@naturskyddsforeningen.se eller soderort@naturskyddsforeningen.se.

ENGAGERA DIG FÖR MILJÖN

Vi söker nya personer till våra styrelser och arbetsgrupper, som vill vara med och påverka miljön i Stockholm. Du behöver inte vara natur- eller miljöexpert, utan vi ser lika gärna att du har annan erfarenhet och engagemang. Kontakta sthlm.krets@naturskyddsforeningen.se eller soderort@naturskyddsforeningen.se.

KONTAKT VIA E-POST

Vi vill kunna meddela aktiviteter och information via mejl. Skicka din e-postadress med medlemsnummer och namn till kretsen du tillhör (Söderortskretsen omfattar stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck, övriga stadsdelar i Stockholm tillhör Stockholmskretsen). Kontakta sthlm.krets@naturskyddsforeningen.se eller soderort@naturskyddsforeningen.se.

NYHETSBRIVET

Prenumerera på Stockholms naturskyddsförenings nyhetsbrev! Varje månad får du aktuell information om kommande evenemang, exploateringshot, inbjudningar till kretsträffar och mycket mer. Börja prenumerera på nyhetsbrevet på www.stockholm.naturskyddsforeningen.se/nyhetsbrev. Vid frågor kontakta sthlm.krets@naturskyddsforeningen.se.

AKTIVITETSKALENDERN

Du hittar alla våra aktiviteter under rubriken Aktivitetskalendern på våra webbplatser:
www.stockholm.naturskyddsforeningen.se
www.soderort.naturskyddsforeningen.se

**MEDDELA GÄRNA DIN E-POST-
ADRESS TILL KRETSEN DU TILLHÖR
[STOCKHOLM ELLER SÖDERORT].**

Vårens och sommarens program

Vi vill gärna att du anmäler dig till våra arrangemang eftersom det underlättar planeringen. Har du missat sista anmälningssdag går det oftast bra att efteranmäla, eller chansa och bara komma. Obs! Oförutsedda programändringar kan förekomma. Se våra webbplatser för aktuell information.

Aktiviteterna anordnas i samarbete med Studieförbundet.

FEBRUARI

ÖSTERLEDEN – FÖRENLIG MED KLIMATMÅLEN?

22 FEBRUARI, ONSDAG, KL 18-20.30

Österleden/Östlig förbindelse är en sexfilig motorväg i tunnel mellan Nacka och Ropsten. Biltrafiken kommer att öka kraftigt. Det strider klart mot klimatmålen. En betydande del av trafiken kommer att ha mål i innerstaden via Gärdet/Valhallavägen och Ropsten/Lidingövägen. Det innebär ökad trängsel, buller och avgaser. Vid ett seminarium den 5 oktober 2016 fick vi höra hur planerna ser ut och vad trafikforskare anser. På detta andra seminarium ska alternativ till Österleden presenteras och vi ska höra var politikerna står. Arrangörer är ABF, Stockholms Naturskyddsförening, Naturskyddsföreningen i Nacka, Naturskyddsföreningen

i Stockholms län, Förbundet för Ekoparken, Klimataktion Stockholm m.fl.

➤ *Samling:* Katasalen, ABF-huset, Sveavägen 41.

Info: Elisabeth Edsjo, elisabeth.edsjo@bostadslaget.se, 070 324 54 95.

MAJROSKOGEN – VEDBRASA & VÅRVINTER

26 FEBRUARI, SÖNDAG, KL 10-13

Anders Tranberg guidar oss runt i denna gammelskog som har riktigt höga natur- och rekreationsvärden. I Majroskogen har flera så kallade nyckelbiotoper utsetts. Vi kikar på djurlivet, inte minst fåglar vid litet fågelbord. Vi avslutar med en värmande björkvedsbrasa. Ta med fika och något att grilla!

➤ *Samling:* Svedmyra T-banestation.

Info: Anders Tranberg, anders.tranberg@naturskyddsforeningen.se, 073-724 63 07.

Avgift: Medlem 40 kr, övriga 60 kr.

SOL I PRAKTIKEN

27 FEBRUARI, MÅNDAG, KL 18.30-21

Energigruppen inbjuder till en informationskväll med Örjan Lönngren, energirådgivare vid Miljöförvaltningen i Stockholm. Informationen vänder sig till privatpersoner, bostadsrättsföreningar m.fl. och handlar om hur man i dag med känd teknik och statliga investeringsstöd kan utnyttja solen. Installation och regler för solceller, ekonomi och några exempel. Vi bjuder på fika.

➤ *Samling:* Naturskyddsföreningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Info & anmälan: Birger Eneroth, birgereneroth@yahoo.com, 08-766 44 06.

MARS

FILMVISNING: "HOTET PÅ HAVET"

9 MARS, TORSDAG, KL 18.30-20

Under några inspirerande vårvällar bjuder Kemikaliegruppen in till visning av intressanta och givande filmer. Denna första kväll visas "Hotet på Havet" (2015) – ytterligare en prisbelönt dokumentär från Folke Rydén Production. Här belyses sjöfartens miljöpåverkan i Östersjön. Efter filmen (ca 1 timme) stannar vi som vill kvar för att diskutera ämnet med en inbjuden sakkunnig. Vi bjuder på något lättare tilltugg.

➤ **Samling:** Naturskyddsföreningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.

Info & anmälan: Senast 7/3 till kemikaliegruppen@gmail.com.

ÅRSMÖTE: SÖDERORTSKRETSEN

15 MARS, ONSDAG, KL 18 - 21

På årsmötet går vi igenom föregående års verksamhet och alla medlemmar är välkomna att vara med och välja ny styrelse till Söderortskretsen. Vi bjuder på lättare förtäring.

➤ **Samling:** Naturskyddsföreningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Anmälan: Senast 12/3 till sodersort@naturskyddsforeningen.se, ange om du vill ha specialkost.
Info: Christian Sommer, chrisommer@hotmail.com. 070-794 76 46.

ÅRSMÖTE: STOCKHOLMSKRETSEN

21 MARS, TISDAG, KL 18

Vi väljer en ny styrelse och går igenom föregående års verksamhet. Vi bjuder på lättare förtäring.

➤ **Samling:** Naturskyddsföreningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Info & anmälan: Senast 15/3 till Peder Berentsen, berentsen@hotmail.com. Ange om du vill ha specialkost.

SAMTALSKVÄLL: "KLÄDER I FOKUS"

22 MARS, ONSDAG, KL 18.30-21

Kemikaliegruppen bjuder in till en samtalskväll om miljömässig och social hållbarhet med fokus på kläder och textilier. Kvällen består av föredrag från inbjudna sakkunniga, med tid för mingel och frågor. Talarna presenterar sina specifika fokusområden, vilka belyser olika aspekter av området kläder och hållbarhet – från produktion till konsument. Vi bjuder på lättare tilltugg och dryck. Alla är hjärtligt välkomna!

➤ **Samling:** Naturskyddsföreningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Info & anmälan: Senast 20/3 till Anky Enskog, kemikaliegruppen@gmail.com.

HAMMARBYSKOGEN & HAMMARBYTOPPEN

25 MARS, LÖRDAG, KL 10-13

Hammarbyskoogen är mycket väl-

besökt med många små stigar och ett rikt växt- och djurliv. Gångvägen ner till Hammarby sjöstad genom Hammarbyskogen underlättar passage för människor samtidigt som skogens slutenhet bidrar till den gröna infrastrukturen mellan Nackareservatet och Årstaskogen. Vid skogens fot fortsätter vi upp på en av kommunens högsta punkter Hammarbytoppen. Anders Tranberg guidar. Medtag fika!

➤ **Samling:** Utanför Hammarbyhöjdens T-banestation.
Info: Anders Tranberg, anders.tranberg@naturskyddsforeningen.se, 073-724 63 07.
Avgift: Medlem 40 kr, övriga 60 kr.

HUR ARBETAR MAN FÖR ATT ÖKA MÅNGFALDEN PÅ EN GOLFBANA?

26 MARS, SÖNDAG, KL 10-14

Följ med och hör hur Björkhagens golfbana utvecklar sitt miljöarbete. Det blir en vandring runt golfbanan med Micke Madenteg, ordförande i ban- och miljökommittén, som berättar för oss. Vi avslutar med en medhavd fika vid eller i klubbhuset beroende på vädret. Om vi vill kan vi sedan välja att vandra till Hellasgården där vi kan ta buss mot Slussen.

➤ **Samling:** Vid Björkhagens T-banestation.
Info & anmälan: Senast 23/3 till Elsa Lindahl, elsa.k.lindahl@gmail.com 070-445 21 27

APRIL

KLÄDBYTARDAGEN

1 APRIL, LÖRDAG

Har du också tröttnat på slit och släng och vill göra en insats för miljön? Välkommen till Sveriges största klädbyttardag och Nordic swap day. Ta med dig plagg som inte längre passar eller som du har tröttnat på! De blir nya för någon annan.

➤ **Samling:** Tid och plats hittar du på Facebook: Klädbyttardagen Stockholm 2017.

ANTISCAMPIDAGEN 2017

8 APRIL, LÖRDAG, KL 10.30-14.30

På årets nationella Antiscampidag ger vi extra uppmärksamhet åt problemen med odlade tropiska jätteräkor. Inte heller jätteräkor som är märkta med ASC, är hållbart producerade. Vi samlas på Rikskansliet och delar sedan ut informationsmaterial på gator och torg, till butiker och restauranger och ger en eloge till dem som skippat scampi!

➤ **Samling:** Naturskyddsforeningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Info & anmälan: Gudrun Hubendick, gudrunhubendick@hotmail.com.

MAKT ÖVER MATEN – SÅ BLIR DU SJÄLVFÖRSÖRJANDE PÅ GRÖNSAKER

10 APRIL, MÅNDAG, KL 18-19

Ta steget från förvirrad konsument till självförsörjande odlare och få

giffri mat, skönare fritid och ett rent samvete på köpet! Med utgångspunkt från sin bok "Rätt ur jorden – handbok i självhushållning" berättar författaren och odlaren Bella Linde om konsten att odla grönsaker för husbehov.

➤ **Samling:** Naturskyddsforeningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Anmälan: Senast 6/4 till sodert@naturskyddsforeningen.se.
Info: gofi_aldstam@hotmail.com, 073-844 68 68.

NYBYGG I NATUREN – GRODDAMM I BJÖRKHAGEN

11 APRIL, TISDAG KL 19.00 TILL CA 21.30

Guidad tur till den nyanlagda groddammen i Björkhagen. Vi kombinerar det med en vandring till en mer etablerad lokal för att säkert få se groddjur under deras lek. Vandringen går till Lilla Sickla. Tag med stövlar och fick- eller pannlampa och så kläder efter väder. Guidningen utförs av Vide Ohlin från Grodkollen, www.grodkollen.se.

➤ **Samling:** Björkhagens T-banestation.
Info: Elsa Lindahl, elsa.k.lindahl@gmail.com, 070-445 21 27. Ingen föransökan krävs.
Avgift: Medlem 20 kr, övriga 40 kr.

LÄNSSKOGSGRUPPEN – FÄLTEXKURSION

16 APRIL, SÖNDAG

Exkursionsmål inte bestämt men troligen blir det en averkningsanmäld skog eller ett besök i områden där skogsgruppen varit tidigare. Inga

förkunskaper. Bra skor krävs, gärna vattentäta. Rejäl matsäck rekommenderas. Vi kommer att gå i kuperad terräng och sträckan kan bli 5–10 km.

➤ **Samling:** Tid och plats vid anmälan.

Info & anmälan: Anders Tranberg, anders.tranberg@naturskyddsforeningen.se, 073-724 63 07.

KEMIKALIER I HYGIEN- PRODUKTER

19 APRIL, ONSDAG, KL 18.30–20

Favorit i repris! Sara Nomberg, hudterapeut, föreläsare inom miljövänlig/ ekologisk hudvård samt medlem i Naturskyddsforeningens kemikalienätverk, berättar om kemikalier i vår vardag med inriktning på kosmetika och hygienprodukter. Vilka ingredienser är värst och hur kan de påverka oss? Efter föreläsningen finns utrymme för diskussion och frågor.

➤ **Samling:** Naturskyddsforeningens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.

Info & anmälan: Senast 17 april till Anky Enskog, kemikaliegruppen@gmail.com.

VÅRFAGNING PÅ EKUDDEN

23 APRIL, SÖNDAG, KL 10–15

Vi räfsar bort fjolårets löv, kvistar och gräs från ängarna vid Ekudden så att inte ängsväxterna kvävs och för att underlätta slåttern. Mellan arbetspassen njuter vi av vårblommor, fågelsång och fika. Ta med matsäck och arbetslust! Vi står för redskapen.

➤ **Samling:** Flatens naturreservat,

ängen på Ekudden vid Flatens norra strand, intill Listuddens gård, ca 2 km söder om T-banestation Skarpnäck.

Info & anmälan: Lasse Lidgren, lasse.lidgren@pp.ephone.se, 070-278 08 16.

UPPTÄCK GRIMSTASKOGEN

30 APRIL, SÖNDAG, KL 10–13.30

Många har kanske varit hos "granen" Judarnskogen, men Grimstaskogen har även den mycket att bjuda på. Våtmarken Råcksta träsk, naturskog, öppna gräsmarker och naturstränder skapar en varierad miljö med förutsättningar för en stor biologisk mångfald. Anders Tranberg guidar. Ca 5 km. Medtag fika!

➤ **Samling:** Utanför Råcksta T-banestation. Avslut Johannelund T-banestation.

Info: Anders Tranberg, anders.tranberg@naturskyddsforeningen.se, 073-724 63 07.

Avgift: Medlem 40 kr, övriga 60 kr.

MAJ

VÅR I PARADISET

6 MAJ LÖRDAG, KL 9.40–16

Vi vandrar längs Sörmlandsleden från torpet Paradiset till Rudans gård vid Handens station i omväxlande Sörmlandsnatur. Ta med kläder och skor efter väderlek och matsäck för hela dagen. Vandringsträckan är 13 km.

➤ **Samling:** Buss 709 avgår från

Huddinge station kl 9.10 och är framme vid busshållplats Bruket kl 9.32 (kolla med SL).

Info & anmälan: Senast 4/5 till Elsa Lindahl, elsa.k.lindahl@gmail.com, 070-445 21 27.

FAGERSJÖSKOGEN – MAGELUNGEN

7 MAJ, SÖNDAG, KL 10–14

Fagersjöskogen utgör ett mycket värdefullt natur- och friluftsområde i Stockholm, med ett rikt växt- och djurliv. Vi går igenom skogen främst på stigar (bitvis kuperat) fram till sjön Magelungen. Vi vandrar sedan utmed sjön västerut och får bl.a. höra om ekosystemtjänster och strandskydd. Anders Tranberg guidar. Ca 7 km. Medtag fika!

➤ **Samling:** Hökarängens T-banestation, södra utgången. Avslut busshållplats Magelungsvägen eller Rågsved T-banestation.

Info: Anders Tranberg, 073-724 63 07, anders.tranberg@naturskyddsforeningen.se.

Avgift: Medlem 40 kr, övriga 60 kr.

VAD VILL VI GÖRA I HÖST?

8 MAJ, MÅNDAG, KL 18–21

Söderorts Naturskyddsforening vill veta vad medlemmarna vill göra i höst. Du är välkommen att vara med och påverka. Vad längtar du efter att göra, upptäcka, vara med och påverka, diskutera, få veta, lära dig, få nya insikter om, vad som händer och finns i ditt närområde. Vi bjuder på lättare förtäring.

➤ **Samling:** Naturskyddsforening-

ens rikskansli, Åsögatan 115, 2 tr.
Anmälan: senast 5/5 till soderort@naturskyddsforeningen.se,
ange om du vill ha specialkost.
Info: Christian Sommer, chrisommer@hotmail.com. 070-794 76 46.

EXKURSION TILL ÅGESTASJÖN

14 MAJ, SÖNDAG, KL 9-14

Den här tiden är det gott om fågel: flera sorters änder, vadare, rovfåglar m.m. Det är alltid spännande vad man får se och höra. Ta med matsäck samt kläder och skor efter väder. Glöm inte att ta med kikare och fågelbok!

➤ **Samling:** Vid Ågesta gård, dit du kommer med buss nr 833 från Farsta Centrum. Bussen går kl 8:40. Du kan också kliva på bussen vid Farsta Strand, där tunnelbanan slutar. Då går den kl 8.44. Kolla tiderna med SL! Vi åker med bussen till hållplatsen Ågesta gård. **Info:** Einar Engström, 0703-90 17 44, einar2010@live.se. Ingen föränmälan, men vid dåligt väder blir utflykten inställd.

UPPTÄCK STORSTADENS FLADDERMÖSS VID ÅRSTAVIKEN

22 MAJ, MÅNDAG, KL 20-24

Följ med på fladdermusexkursion vid Årstaviken. Med hjälp av ultraljudsdetektorer hoppas vi att få höra och kanske även se någon av Sveriges 19 arter som finns i Stockholm. Vi träffas strax efter solnedgången. Ta gärna med fika och varför inte en pannlampa!

➤ **Samling:** Vid Årstalundens båtklubb, Vickergatan 33, 10 minuters gångväg från T-banestation Skanstull.

Info & anmälan: Senast 15/5 till Christian Sommer, chrisommer@hotmail.com. 070-794 76 46.

Avgift: Medlem 40 kr, övriga 60 kr.

JUNI

NATURNATT I RÅGSVEDS FRIOMRÅDE

5 JUNI, MÅNDAG, KL 18-SÄNGDAGS

Rågsveds friområde på kvällen denna årstid är fantastisk! Vi vandrar till en fin udde vid sjön Magelungen där vi bjuds på varm vegetarisk mat. Senare blir det naturguidning upp till en fin platå med bland annat gamla lindar. Mer detaljerat program kommer läggas ut på kretsarnas hemsidor. Ta gärna med varm tröja, sittunderlag och en termos med varm dryck. Även icke-medlemmar är välkomna.

➤ **Samling:** Utanför Rågsveds T-banestation.

Info & anmälan: senast 3/6 till Anders Tranberg anders.tranberg@naturskyddsforeningen.se, 073-724 63 07.

AUGUSTI

SLÅTTER PÅ EKUDDEN

13 AUGUSTI, SÖNDAG, KL 10-15

Vi slår ängarna vid Ekudden med lie.

Efteråt räfsar vi och tar bort det slagna gräset. Ju fler vi blir, desto roligare har vi och desto större yta klarar vi av att sköta. Ta med klädsel efter vädret, heltäckande skor, fika och arbetslust. Kretsen håller med liar och räfsor. Välkomna!

➤ **Samling:** Flatens naturreservat, ången på Ekudden vid Flatens norra strand, intill Listuddens gård. Ca 2 km söder om T-banestation Skarpnäck.

Info: Lasse Lidgren, lasse.lidgren@pp.ephone.se, 070-278 08 16.

SEPTEMBER

SVAMPAR I FLEMINGSBERGSSKOGEN

17 SEPTEMBER, SÖNDAG, KL 9.25-15

I skogarna söder om Flemingsberg letar vi efter säsongens läckerheter. Tänk att fylla skafferi och stekpanna med vad skogen bjuder. Ta med rejäla kängor/stövlar, kläder efter vädret, matsäck, korg, renskniv och helst svampbestämningslitteratur. Reseinfo: Vi börjar vid Gladö kvarn och avslutar troligen vid Flemingsbergs pendeltågstation.

➤ **Samling:** Busshållplats Hökärsvägen. Buss 709 avgår från Huddinge station kl 9.10. Obs! SL:s tider är preliminära.

Info & anmälan: Senast 13/9 till Lasse Lidgren, lasse.lidgren@pp.ephone.se, 070-278 08 16.

Natursnokarna – äventyr i naturen för dig

NATURSNOKARNA I SÖDERORT

Gillar du att snoka runt i skog och mark så häng med! Vi träffas och tittar på grodor, gråsuggor, sparvar, växter och annat spännande. Vi lär oss mer om naturen och lite om friluftsliv, men framför allt har vi roligt tillsammans.

Natursnokarna är Naturskyddsforeningens barnverksamhet. I Söderort har vi en egen klubb. Årsavgiften är 100 kr per barn och betalas in på plusgiro 36 72 73-0. Som medlem får du programmet

utskickat. Dessutom deltar du vanligtvis gratis. För andra kostar varje aktivitet 40 kr/person. Ibland kan avgift för till exempel resor tillkomma. Är du inte anmäld tidigare så gör det till agneta.hd@delta.se samtidigt som du betalar årsavgiften. Ange telefon och födelseår. På vår webbplats www.soderort.naturskyddsforeningen.se lägger vi in nya aktiviteter och ev ändrade tider. Frågor: Agneta Hammarskiöld, 0707-26 03 21 (kvällstid).

PIMPEL OCH ISKUNSKAP VID FLATEN

18 FEBRUARI, LÖRDAG, KL 13-15

Vad händer under isen? Vilka fiskar finns där nere och vad gör de i mörkret? Enskede fiskeklubb visar hur man borrar hål i isen och hur man använder pimpelutrustning. Vi studerar isens tjocklek, vattnets temperatur och pratar om vad man måste tänka på om man är på isen.

Vi provar att använda ispik, kastlina och isdubbar. Fiskeutrustning får du låna, men

extra varma kläder behövs. Var särskilt noga med fötterna och ta gärna med en sittdyna att stå på. Ta med isdubbar om du har, men vi har också några att låna ut. Glöm inte matsäck med varm dryck!

👉 **Samling:** Flatenbadet. Buss 816 går från Gullmarsplan. **Info & obligatorisk anmälan:** Senast 15/2 till Agneta Hammarskiöld, agneta.hd@delta.se, 0707-26 03 21 (kvällstid).

KATTUGGLOR VID TYRESTA NATIONALPARK

18 MARS, LÖRDAG, KL 19-21.30

Under marsnätterna dallrar ugglerten i skogen. Vi far till Åva i kanten på Tyresta för att höra kattuggla. Här finns många gamla ekar precis intill havet. Det är lite lotteri, ibland ropar ugglorna från olika håll, ibland är det knäpptyst! En spännande promenad blir det ändå med Jonas Hedlund, naturguide i trakten sedan många år. Passar bäst för de kvällspigga barnen.

👉 **Samling:** Vid parkeringen cirka 200 meter norr om bryggorna vid Stavholmen. Till Åva tar man sig enklast med bil (sök på Stavholmen i Österhaninge). OBS! Är du behov av skjuts, eller har plats över i bilen – hör av dig! Förslag på mötesplats är Farsta strands T-banestation kl 18.30. Tag med: varma kläder, ficklampa, ev. kikare, matsäck med varm dryck och fågelbok.

Info: Ylva Karlsson, ylva@ylvakarlsson.se, 070-302 47 31.

HÖGHÖJDSBANAN PÅ LIDA

23 APRIL, SÖNDAG, KL 11.15-13.30

Vi upptäcker tillvaron från ett nytt perspektiv i höghöjdsbanan vid Lida friluftsgård. Här erbjuds balansgång på stockar och

som är mellan 6 och 12 år

Slaguggleungar.

Foto: Wölter Amberg

repbroar. Banan har olika svårighetsgrader och nivåer över marken och passar både vuxna och barn. Vi börjar med en gemensam instruktion och får sedan utforska parken på egen hand, med säkerhetsutrustning. I mån av plats kan även föräldrar använda banan. Priser från 120 kr, se www.lida.nu. För de som föredrar att hålla sig närmare marken finns flera andra alternativ.

➤ **Samling:** Åk med buss 721 från Tullinge pendeltågsstation. Obligatorisk anmälan senast 16/4 till ulrika.bathbertram@berlin.de. Anmälan är bindande.

SYRLIGA MYROR OCH LAKRITS

21 MAJ, SÖNDAG, KL 10-13

Granskott, harsyra och blåbärsblommor, kirskaål och kavel-dunsrötter. Vem vågar äta en myra? Och hur smakar te kokat på tallbarr? Vi vandrar i Nackareservatet och letar ätbara saker i naturen. Medtag matsäck. Gemensamt tallbarrstekok. Ta gärna med trangiakök.

➤ **Samling:** På torget utanför Kärrtorps T-banestation. Därifrån vandrar vi in i Nackareservatet.

Info: Ylva Karlsson, ylva@ylvakarlsson.se, 070-302 47 31.

LANDSORTS FÅGELSTATION

9 SEPTEMBER, LÖRDAG, HELA DAGEN (MÖJLIG ÖVERNATTNING)

Höstflyttningen är nu i full gång hos våra flyttfåglar. För att studera deras färdvägar, tider och utvecklingen år från år finns fågelstationer. Landsort är en viktig rastplats innan flygningen över Östersjön och här har ringmärkning pågått sedan 70-talet. Läs mer på www.landsort-birds.se. Kunnig personal visar hur fåglarna fångas, undersöks och ringmärks. Öja, denna skärgårdens sydligaste utpost, är sevärd även för naturen och vyerna. Möjlighet finns att sova över på ön (www.landsortsvandrarhem.se – boka i tid). Ta med matsäck, varma kläder och kikare. Guidning på fågelstationen kostar 70 kr/person, för dem som betalat årsavgift bara 40 kr.

➤ **Samling:** Pendeltåg går från T-centralen till Nynäshamn, därefter buss och Waxholmsbolaget. Båtturen kostar 150 kronor t/r för vuxna, 100 kr för barn från 7 år.
Info & obligatorisk anmälan: Senast 1/9 till Agneta Hammarskiöld, agneta.hd@delta.se, 0707-26 03 21 (kvällstid).

NATURSNOKARNA STOCKHOLMSKRETSEN

Under vår och höst kommer en grupp Natursnokar att ses på Mullängen i Gröndal några gånger på våren och några gånger på hösten. Mullängen ligger bakom Fregattvägen i Gröndal. För barn och deras vuxna. Vill du vara med? Mejla eva.lindberg@naturskyddsforeningen.se för mer information.

Våra lokala grupper

ANTI SCAMPI-GRUPPEN

Antiscampigruppen uppmärksammar problematiken kring produktionen av tropiska jätteräkor. Genom kontakt med konsumenter, grossister, affärer och restauranger försöker vi få fler att sluta med denna handel. Vi ordnar seminarier och debatter och har kontakt med andra nationella och internationella grupper. Nu behövs en extra ansträngning eftersom de ASC-certifierade räkorna har fått grönt ljus i WWF:s fiskeguide, trots att de räkorna inte är mer hållbart producerade än andra odlade tropiska jätteräkor.

Om du vill vara med i gruppen, anmäl intresse till gudrun.hubendick@naturskyddsforeningen.se

ENERGIGRUPPEN

Den bästa kWh är den som inte används, det vill säga det gäller att spara! Den kWh som vi trots allt använder ska helst vara förnybar. Det är dessa två aspekter vi i energigruppen utgår ifrån. Gruppens medlemmar har olika bakgrund. Några har dagligen arbetat med energifrågor – andra är miljöengagerade amatörer. Vi lär oss av varandra och försöker påverka enskilda konsumenter och samhället i stort.

Kontakt: Birger Eneroth, birgereneroth@yahoo.com, 08-766 44 06.

GRÖNOMRÅDESGRUPPEN

Stockholm växer, vilket genererar planer på nya bostäder och vägar. Ofta inkräktar detta på grönområden. Även en till synes ointressant gräsplätt kan vara av stort lokalt rekreativvärde eller en viktig spridningsväg för växter och djur. Vi söker dig som är intresserad av att på ideell basis arbeta med grönstrukturfrågor i relation till bostads- och vägbyggen med mera.

Kontaktperson: Anders Tranberg, anders.tranberg@comhem.se.

HANDLA MILJÖVÄNLIGT-GRUPPEN

Handla Miljövänligtgruppen arbetar med frågor som rör hållbar konsumtion och konsumentmakt. Vi arrangerar möten, studiecirkel, butiksevent, klädbytdagar och mycket annat. Vårt arbete leder ofta till konkreta resultat. Under klädbytdagarna de två senaste åren har över tusen besökare passat på att uppdatera sin garderob miljösmart. Vi behöver dig som vill vara aktiv men även dig som vill hjälpa till någon enstaka gång. Inga förkunskaper behövs.

Kontakt: hmvgruppen@gmail.com.

KEMIKALIEGRUPPEN

Kemikaliegruppen arbetar för att öka medvetenheten och minska exponeringen för farliga kemikalier i vår vardagsmiljö. Vi sprider information och försöker även påverka politiker, näringsliv och olika samhällsinstanser. Gruppen träffas regelbundet samt anordnar olika aktiviteter som exempelvis föreläsningar och filmvisningar för allmänheten. Alla är välkomna att engagera sig och inga förkunskaper krävs.

Kontaktperson: Anky Enskog, kemikaliegruppen@gmail.com.

NÄTVERKET STOPPA FÖRBIFART STOCKHOLM

Stockholms Naturskyddsforening arbetar tillsammans med ett 20-tal organisationer i Nätverket Stoppa Förbifart Stockholm. Förbifarten går fortfarande att stoppa. Vill du engagera dig tillsammans med oss? Läs mer på www.stoppaforbifarten.nu.

Kontaktperson: Beatrice Sundberg, beatrice.sundberg@naturskyddsforeningen.se.

TRAFIKGRUPPEN

Vi arbetar med inriktning på att förbättra kollektivtrafik och förutsättningar för cykel- och gångtrafik. Staden kan inte

planeras efter biltrafiken, som bör minska. Det är viktigt för att minska utsläppen av klimatgaser, men också för att få en stad som är trevlig att vistas i. Torg och gator som befrias från bilar ger utrymme för socialt liv. Minskad trängsel, mindre risker, buller och avgaser är några av de positiva effekter som enkelt kan uppnås. Vi vill peka ut brister och visa vilka möjligheter som finns, arbeta med information i form av artiklar och insändare, uppvaktning av politiker, möten och manifestationer. Vill du vara med så tveka inte att anmäla dig. Inga förkunskaper behövs och det finns en mängd olika arbetsuppgifter.

Kontakt: trafikgruppensthlm.snf@gmail.com.

VATTENGRUPPEN

Vill du vara med och arbeta för renare vatten i Stockholm? Vårt vatten tampas med många olika problem som överfiske, läkemedelsrester och algblomning. Hjälpa oss att bidra till en bättre vattenmiljö! Är du intresserad av vatten i din närmiljö, vill hjälpa till att driva kampanjer, utbyta kunskap och inspirera varandra i vattengruppen? Det kostar inget att gå med, du behöver ingen förkunskap och du bestämmer själv hur mycket du vill engagera dig.

Kontaktperson: Jofina Eveli, vattengrupp.stockholm@gmail.com.

ÄNGSGRUPPEN

Ängsgruppen leder Söderortskretsens skötsel av Ekudden vid sjön Flaten i Flatenreservatet i södra Stockholm. Vi har genom ett brukaravtal med Stockholms stad åtagit oss att sköta det 4,4 hektar stora området och där åter skapa ett ängslandskap med stort inslag av såväl äldre som yngre ekar. I den årliga skötseln ingår bland annat lövräfsning, slåtter, slyröjning och städning. Vi följer också floran och faunan genom inventeringar. Vill du vara med?

Välkommen till vårfagning den 23 april och de andra aktiviteterna på Ekudden. Se vårprogrammet.

Kontakt: Lasse Lidgren, lasse.lidgren@pp.ephone.se, Birgitta Råständer, birgitta.rastander@hotmail.com, 08-94 13 89.

VÅRA LÄNSGRUPPER

CYKELGRUPPEN

Vill du engagera dig i cykelfrågor, ta kontakt med Cécile Everett, cecile.everett@gmail.com.

KLIMATGRUPPEN

Klimatgruppen arbetar för att skapa en större medvetenhet och förståelse för klimatproblematiken hos allmänheten i Stockholms län, men även att se möjligheter i stället för problem! Gruppen träffas regelbundet och anordnar aktiviteter under våren, följ oss gärna på Facebook: Klimatgruppen i Stockholm.

Är du nyfiken och vill veta mer? Tveka inte att kontakta oss på klimatgruppen.stockholm.lan@naturskyddsforeningen.se.

SKOGSGRUPPEN

Vi är en exkursionsinriktad arbetsgrupp som inventerar skogarna i länet. Vi arbetar med skogsbruksfrågor – som till exempel rekonstruktion tillbaka till naturskogar.

Vill du engagera dig i skogsfrågor, ta kontakt med Sandra Olofsson, sjulsmark13@gmail.com.

Snabbguide till aktiviteterna

KRETSARNAS VÅRPROGRAM

- FEB 22 Österleden – förenlig med klimatmålen?
26 Majroskogen – vedbrasa och vårvinter
27 Sol i praktiken
- MAR 9 Filmvisning: "Hotet på havet"
15 Årsmöte Söderortskretsen
21 Årsmöte Stockholmskretsen
22 Samtalskväll – "Kläder i fokus"
25 Hammarbyskogen & Hammarbytoppen
26 Hur ökar man mångfalden på en golfbana?
- APR 1 Klädbytdagen
8 Antiscampdagen 2017
10 Makt över maten
11 Nybygge i naturen – groddamm i Björkhagen
16 Länsskogsgruppen – fältkursion
19 Kemikalier i hygienprodukter
23 Vårfagning på Ekudden
30 Upptäck Grimstaskogen

- MAJ 6 Vår i Paradiset
7 Fagersjöskogen – Magelungen
8 Vad vill vi göra i höst?
14 Exkursion till Ågestasjön
22 Upptäck storstadens fladdermöss
- JUN 5 Naturnatt i Rågsveds friområde
AUG 13 Slätter på Ekudden
SEP 17 Svampar i Flemingsbergsskogen

NATURSNOKARNAS VÅRPROGRAM

- FEB 18 Pimpel och iskunskap vid Flaten
MAR 18 Kattugglor vid Tyresta nationalpark
APR 23 Höghöjdsbanan på Lida
MAJ 21 Syrliga myror och lakrits
SEP 9 Landsorts fågelstation

STOCKHOLMS NATURSKYDDSFÖRENING

Besöksadress: Norrtullsgatan 12 N

Postadress: Box 6361, 102 35 Stockholm

sthlm.krets@naturskyddsforeningen.se

www.stockholm.naturskyddsforeningen.se

Facebook: Stockholms Naturskyddsförening

SÖDERORTS NATURSKYDDSFÖRENING

[stadsdelarna Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck]

c/o Staffan Winter, Tappgränd 13, 121 33 Enskededalen

soderort@naturskyddsforeningen.se

www.soderort.naturskyddsforeningen.se

Facebook: Söderorts Naturskyddsförening

Naturskyddsföreningen

MEDELGA GÄRNA DIN
E-POSTADRESS TILL
KRETSEN DU TILLHÖR.
[STOCKHOLM // SÖDERORT]

af